

1. Ilmiy tadqiqot ishining qisqacha annotatsiyasi

Nemis va o'zbek tillarining lingvistik qiyosi, o'zaro farqli va mushtarak jihatlar mavzusining pedagogik aspektida dolzarbligi quyidagi jihatlarda namoyon bo'ladi:

1. Til o'rganish jarayonining samaradorligi

- **Muqoyasa yondashuvi:** O'quvchilar tilning o'zaro farqlari va mushtarak jihatlarini o'rganish orqali ikki tilni o'zaro taqqoslab, tilni o'zlashtirish jarayonida yanada samarali metodlarni qo'llashlari mumkin. Bu yondashuv o'quvchilarga har ikki tilning strukturasini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.
- **Yodlash va tushunish:** Tilni o'rganish jarayonida o'quvchilar mushtarak jihatlarini yodlash va farqlash orqali materialni osonroq tushunishlari va eslab qolishlari mumkin.

2. Ijtimoiy va madaniy o'zaro ta'sir

- **Madaniyatlararo muloqot:** Nemis va o'zbek tillarini taqqoslash o'quvchilarga har ikki madaniyatni o'rganishga yordam beradi, bu esa madaniyatlararo muloqot va tushunishni rivojlantiradi. O'quvchilar ijtimoiy, tarixiy va madaniy kontekstlarni tushunish orqali tilni ko'proq qabul qiladilar.
- **Interkultural ta'lim:** Bu mavzu o'quvchilarda interkultural kompetentsiyani rivojlantirishga imkon beradi, bu esa global va ko'p madaniyatli jamiyatda yashovchi shaxslar sifatida ularning muvaffaqiyatini oshiradi.

3. Pedagogik strategiyalar va metodlar

- **Differensial ta'lim:** O'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish orqali o'qitish usullari va strategiyalarini ishlab chiqish imkonini beradi. Farqlash asosida o'qitish o'quvchilarga qiyinchiliklarga moslashishga yordam beradi.
- **Metodologik yondashuvlar:** Lingvistik qiyosni pedagogik jarayonga kiritish, o'qituvchilarga turli metodologik yondashuvlarni qo'llash imkonini beradi, masalan, kommunikativ yondashuv, loyiha asosida o'qitish va boshqalar.

4. Tezkor tilni o'zlashtirish

- **Oson til o'rganish:** Mushtarak jihatlar va farqlarni bilish o'quvchilarga osonroq til o'zlashtirish imkonini beradi. Buning natijasida o'quvchilar o'z

til ko'nikmalarini tezda rivojlantiradilar va yangi tilni o'rganish jarayonida ishtirok etadilar.

- **Tilni anglash va muhokama qilish:** O'quvchilar farqlar va o'xshashliklar ustida fikr yuritishlari, tilni anglashlari va muhokama qilishlari orqali o'qitish jarayonini boyitishadi.

2. Muammo va uning dolzarbligi

Nemis va o'zbek tillarining lingvistik qiyosi, o'zaro farqli va mushtarak jihatlarni tahlil qilish, ikki tilni tushunish va o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Quyida bu mavzu bo'yicha asosiy jihatlari keltirilgan.

O'zaro mushtarak jihatlari

1. **Tilning funktsional tuzilishi:** Ikkala til ham kommunikativ funktsiyalarni bajaradi. Ular o'zaro muloqot qilish, fikr va hissiyotlarni ifodalash uchun xizmat qiladi.
2. **So'zlar va leksika:** O'zbek va nemis tillarida ba'zi so'zlar o'xshash ma'nolarga ega. Masalan, "Telefon" so'zi ikkala tilda ham mavjud bo'lib, u kommunikatsiya vositasini bildiradi.
3. **Grammatik tushunchalar:** Har ikkala tilda ot, fe'l, sifat kabi grammatik tushunchalar mavjud. Bu tushunchalar o'zaro farqlanishi mumkin, lekin ularning asosiy funksiyalari bir xil.

O'zaro farqli jihatlari

1. **Til oilasi:** Nemis tili german tillari oilasiga, o'zbek tili esa turkiy tillar oilasiga mansub. Bu farq, til tuzilishi, grammatika va leksikaga ta'sir qiladi.
2. **Grammatik tuzilish:**
 - **Birinchi navbatda, sintaktik farqlar:** Nemis tilida tartib o'zgaruvchan bo'lishi mumkin, jumladan, fe'lning o'rni. O'zbek tilida esa, tartib odatda SOV (subyekt-ob'yekt-fe'l) prinsipiga asoslanadi.
 - **Yana bir farq — otlar uchun jins:** Nemis tilida otlar erkak, ayol va neytral jinsda bo'lishi mumkin, o'zbek tilida esa bu farq yo'q.
3. **Morfologik farqlar:**
 - **Nemis tilida** morfologik struktura ancha murakkab va ko'plab qoidalar bilan birga keladi, masalan, otlar uchun ko'plab qiyofalar (nominativ, akuzativ, dativ, genitiv) mavjud.
 - **O'zbek tilida** morfologiya ko'proq qo'shma so'zlar va affikslardan iborat bo'lib, bu tilning strukturasi soddalashtiradi.
4. **Fonetik farqlar:**
 - **Nemis tilida** tonlama va stress ko'proq ahamiyatga ega, bu tilning talaffuzi va ma'nosini aniqlashda muhim rol o'ynaydi.
 - **O'zbek tilida** esa tonlama juda cheklangan va asosan vokal va konsonant tovushlarining talaffuziga asoslanadi.
5. **Ijtimoiy va madaniy kontekst:** Har ikkala tilning ijtimoiy konteksti va madaniyati ham farqlanadi. O'zbek va nemis tillarining rivojlanishi turli

tarixiy va madaniy omillar bilan bog‘liq, bu esa tilning leksik va frazeologik tuzilishiga ta’sir qiladi.

3. Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mamatqulov X. A. Pedagoglarda xorijiy tillar bo‘yicha kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning axborot-metodik ta’minotini takomillashtirish. Ped.fan.b.fals.dok. ...diss. – Toshkent, 2017. – 190 b.
2. Bolibekova M.M. Kesim va gapning o‘zbek va ingliz tillaridagi lingvistik talqini. Filol.fan.b.fals.dok. ...diss. – Toshkent, 2019. – 158 b.
3. **Brown, H. D. (2007).** *Principles of Language Learning and Teaching*. Pearson Education.
4. **Nunan, D. (1991).** *Language Teaching Methodology*. Prentice Hall.
5. **Ellis, R. (1994).** *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford University Press.
6. **Hinsz, H. (2012).** *Linguistische und extralinguistische Faktoren im Fremdsprachenunterricht*. In J. H. Seiler (Hrsg.), *Handbuch Fremdsprachenunterricht* (S. 123–145). Tübingen: Narr.
7. **Wolff, D. (2008).** *Fremdsprachenunterricht als interkultureller Prozess: Linguistische und extralinguistische Perspektiven*. In H. B. Koller & J. R. Wodak (Hrsg.), *Interkulturalität im Fremdsprachenunterricht* (S. 45–64). Berlin: Cornelsen.
8. **Brammerts, H. (1996).** *Das Konzept der Mehrsprachigkeit im Fremdsprachenunterricht*. Tübingen: Narr.

4. Ilmiy tadqiqot ishidan kutiladigan natija

Nemis va o‘zbek tillarining lingvistik qiyosi, o‘zaro farqli va mushtarak jihatlarni tushunishga yordam beradi. Bu qiyos, til o‘rganishda o‘quvchilarga ikkala tilni samarali o‘zlashtirish va tushunish uchun zarur bo‘lgan nazariy asosni yaratadi. Ikkala tilning o‘ziga xosligi va farqlari, shuningdek, ularning mushtarak jihatlari til o‘rganish jarayonida e’tiborga olinishi kerak.